

SEMMANARI CONSTITUCIONAL,

POLITIC Y MERCANTIL

DE MALLORCA.

del Disátte 16 de Dezebren de 1820.

CONSTITUCIÓ ESPAÑOLA.

Art. 1. — *La Nació Española es la reunió de tots los Españòls de los dos Emisfèris.*

Aquest article pòza á una mateixa rexxa á los Españòls de tot el Mon. Si los Amèricans fins aquí han sofrid amarguras sens igual; es estad perque la sua Mára Patria fins aquí no ha tingud llibertad per donarlós consòl. Apenas però rompr las cadenas de la esclavitud quant gojoza y satisfeta crida á tots los seus fil s, forma per ells una 'scrittura sagrada y inviolahble, y en el primer pacte los unex y los iguala còm á jermans, en drets, en prerrogativas y facultads.

Ea, fills (los diu) arraconau las armas, evitau los perills d'una vida revoltoza, mirau el pacte etèrn y la dispozició irrevocabble qu'acab de firmar bax de jurament, ell acallarà los vòstros suspirs, y axugará las llágrimas de los Españòls d'Europa qui son los vòstros jermans, sou ja iguals, tenui ja empiéns, honors, y ámplia facultad per disfrutar de los dons preciosos d'el fèrtil pais qu'habitau, y qu'apacibble 'l Cèl vos proporciona.

Declara aquest article l'igualdad de dreds y obhigacions de tots los Españòls Européos y Amèricans: Igualdad de tanta importancia que sols ella pòd tornar la quietud y el soseg en aquell'as parts dignas d'una sòrt mes venturoza. Si, sòls en virtud d'aquest article pòden pronosticar que tornerán á reinar prest las comunicaciones y amistads qu'hey deven haver entre Españòls Amèricans y Européos. Perque, ¿quin interés han de dur en seguir la guèrra? Ells tenen la mateixa Religió que nozaltres, el matex idioma, y los matexos costums: res los faltava sino l'igualdad de dreds y los tenen ja declarads y confirmads en b'aquest article.

Además de tot exó, los qui'stán separads de nozaltres no tenen pau ells en b'ells, y despues encare los dividexen rius grans

y caudalozos, dezerts intranzitabbles, distancias immensas; y cap de los partids podrá asegurar ja may la sua independència y llibertad: cap d'elis tendrá gent bestant per formar una Nació respectable: necesitarán tots d'un apoyo estranjer; y los será precis pozarsé hax de la sua protecció. ¿Y quin apoyo pòden pendra milloren el Mon qu' el Pòbble Españòl qui los te y los mira còm á jermans, y ahont tenen ells Pares, Jermans, amics, parents, y las còzas mes apreciabbles y mes dolsas d'aquesta vida? Unids en b' España, libres y iguals còm ella, ¿còm han de voler derramar la sua sanc per adquirir una llibertad y una independència qu' aquesta los oferex y los asegura d' el módo mes solemne en el primer article de la Constitució de la Monarquía; Constitució qui 'a tan seva còm nostra?

Article 2. — La Nació Españòla es libre y independent, y no es ni pòd ser patrimoni de ninguna familia ni persona.

La Nació Españòla no's esclava ni tributaria de ningu, de ningu necesita llecència per fer lo que li acomòda, y ningu pòd dispòndre d' ella còm si fos una posesió, una heretad, una hazienda, ó una guarda de bestiár.

Aquest article se funda demunt un principi de dret public admes per totas las Naciones civilizadas, y la nôstra per lo matex ha uzad d'ell estabblint la Constitució qu' ha trobad que més li convenía.

Article 3. — La soberanía residex esencialment en la Nació, y per lo matex pertáñi á esta esclusivament el dret d' estabblir las suas Lleys fundamentals.

Declara aquest article la soberanía de la Nació, y dedux de ella el dret de 'stabblir las suas Lleis fundamentals, còm lo han fet sempre las Corts, Congresos, Senados, ó Parlaments de totas las Naciones, còm lo han fet sempre las nostras Corts antiguas, y còm lo han fet ultimament las Corts de Cadis, renovant y millorant la nostra antigua Constitució, es dir las nostras antiguas Lleis fundamentals, porque demunt ella se fúnda are, y se fundá antiguament la nostra unió, y el nôstro módo de governarnos.

Asentem alguns principis porque s' entenga ab més claredad: Los homens considerads en l' estad de naturaleza son independents y libres, de tal módo qu' un no te dret de dir al altre fet enllá ni fet ensá, y cada qual el te de governarse per si tot sòl; però com fentlo axi pronte rejiría qui gozería, per rezistir á los inimics y contraris es necesari aplegarse molts per defensarse mutuament, puis moltas forsas juntas obrant d' acuerdo son lo matex q' una

tota sola qui las iguala á totas: Per mantenir aquesta unió es necessari també entrar antes en pactes y condicions qui assenyalen á cada qual lo que pòd y lo que no pòd fer: Es necessari per lo matex afluxarse y renunciar una part de la sua natural independència y llibertad per conservar entera tota l'altra. En virtud d'aquess pactes y condicions se mantén l'unio de los qui's reunexen á viure aplegats en Sociedad, y se diven Lleis fundamentals perque com havem vist son el fonament de la reunió de los matexos.

Còm totas las Naciones se son formadas d'un módo igual; las Naciones solament son las qui tenen el dret d'establlir y de fer aquests pactes y condicions, es dir las suas Lleis fundamentals, y solament ellas tenen dret d'anularlas ó variarlas com mes y quant los acomòda y los agrada; perque los pactes libres solament poden fersé per aquells matexos qui los han de observar, y solament desfersé per aquells matexos qui los han fets.

Las Naciones librement las han establidas, las han mudadas y las han anul·ladas, segons lo han damenad las suas circunstancias respectivas. Axi veim al Pòbble de Deu ja governad per Capitans Generals, ja per Jujes, ja per Reis, y ultimament per Repúbblca. Axi la Nació Española ha restabllid las suas Lleis antiguas y es tornada en el temps en que se feu Monarquía moderada ab Lleis escritas, perque son estadas iguals las suas circunstancias. La Nació Española se mantengué felis fins á los reinads de Witisa y Don Rodrigo perque fins llevó se governá per las Lleis sábias de la sua Constitució; xuxí que comensá l'arbitrariedad redolá fins en el seu precipici, y quedá sumerjida entre guérras y desdichas. Los Españòls tengueren que sostenir la guérria per molts de sigles, derramáran rius de sanc per trêure d'el seu país á uns ezzércits numerosos y formidabbles qui per hon se vuya escampavan la dezolació y la mórt, y no dexáren las armas fins qu' hagueren recobrada la sua llibertad y restabllid la Monarquía demunt las Lleis matexas sobre que l'havían fundada los seus Pares. En el matex cas mos trobárem nozaltres: fins que la Lley governá forem felices, luego que comensá'l despotisme comensáren las desgracias, y per ultim romenguérem tepads d'inimics: havem tingud que pelear, havem cubért los nòstros camps de sanc y de cadavers, y no havem dexad las armas de las nòstras mans fins que som estads libres, y renovad los pactes y condicions sobre que los nòstros antepasads s'aplegáren á fundar la Monarquía. Per el seu matex camí devallárem fins el cap. d'avall d'el opòbi y del dezonor. y per las suas matexas písas son pujads fins el cap d'amunt d'el honor y de la glória d'hont havem jurad no devallár ja may.

La Nació Española gran y númeroza côm entonces, no podía reunirse tota 'ntera; però ha adottad el sistema representatiu côm antes, es dir, ha triad los qui son estads mes de la sua confiansa, y los ha donad poder per fêr y desfêr en nôm seu. Ella ha restablid la Monarquía moderada que tingué un altre temps, y no la Repúbblca quant tenía pôca gent, porque 's un govêrn qui sôls s'acomôda á una Nació petita, y de que tenim l'ezzemple'n el Pôbble de Deu disminuit ja en número despues de la sua ultima 'sclavitud. Ha restablid la Monarquía moderada própia d'una Nació esteza y númeroza côm la nôstra, en la que los nôstros representants estabblîren unas Lleis fundaments als qui fan la dicha d'el Rey y la nôstra fortuna, porque ell no pôd ser venturós si nozaltres som desgraciads: Lleis per las que el Rey quéda unid ab nozaltres en b' un vínculo suave, y tant fôrt que primé voldrá pèrda la vida que dexarmos, y nozaltres unids en b' ell d' un môdo dols y tan sagrad, que mientras 'tenguem aliento, per ell el tendrem solament.

Article 4. — La Nació está obligada á conservar y proteger per Lleis sábias y justas la llibertad civil, la propiedad, y los demás drets llejitims de tots los individuos qui la compônen.

Aquest article ja quéda 'splicat en lo que tenim dit; y el sacrifici y la renuncia que fan los Españôls d'una part de la sua natural llibertad y independència, té bastant recompensa en la protecció que los promet aquest article. La profanació de la llibertad civil, de la seguretat individual, y de la propiedad de cada un son delictes que la Constitució castigará severament, y que las Corts no permetrán que se los pas per demurt.

Tanta connexió tenen 'entre'si aquests quatre 'rticles que no 's possible 'splicarne un sense quedarí los altres. L' España per la reunió de los qui la compônen se feu Nació: una Nació no lo pôl ser esent esclava, ni renunciant mes porció de la sua natural independència y llibertad que la precisa y necessaria per conservar l'unió arreggiadament á las suas circunstancias: no 's pôd despendra ni la pôlen privar de la facultad d'estabblir las suas Lleis fundaments com á Soberana qu'es y Señora de si mateixa: y ni las pôd fer ja may contrarias á la justicia, ni destruidoras de las facultads llejitimas de los qui la compônen.

No e diga qu' alguna Nació no ha uzad sempre d'aquest dret, puis no 's lo matèx no uzar d'eils que no tenirlos. Totas las Nacions sempre l' han tingut; y encare que la violència l' haje usurpad, que l' innocencia l' haje confús, y que la malicia l' haje fet desconexer moltes vegadas: los drets d'el hôme (aquests drets

preciosos que nozaltres havem recóbrad ab la Constitució) son sempre los matexos : ni pòden prescriure ni pasar ja may : li sou naturals , y ja may pòd renunciar el seu dols po-esòri : son uns drets que li pertaién y de que no pòl prezindir : son unas renunci-
cias mal fetas qui una vegada conegudas , deven acabar per á sempre. Molt be lo ha fet axí la nôstra Nació renovant el pacte social qui unex á los Españòls , y tornantlos aque ls drets de que los havian privads totas las calamidades cuantre 'lls juntas y conjuradas : El pacte social qui determiná la forma y las cualidades d'el seu govèrn , exò es , asegnála las facultads d'el Monarca , y las obligacions de los suddits : El pacte social matex que teníam antes , y per el que se pòzen límites al ezzercici de la potestad Real d' un modo qui no pod llenegar per devall l'arbitrariedad y el despotisme.

Y en efecte ; ja llevó los decrets d'el Rey no teníam fòrsa de Lley fins qu'estavan aprovads per las Corts : De cap manera podía vendrer ni alienar los bens de la Corona , ni privar á los suddits de las suas respectivas propiedades , ni rezoldrer per si tot sòl los asuntos d'interés y prosperidad general , ni mandar res qui fos contrari á la Lley , y havía de jurar la superioridad de la matexa.

Be podríam citar los frágments de la nôstra antigua Legislació en los quals se veu ben clar lo que nozaltres deim , y los motius porque lo feren los nostros Pares , rezolts á evitar los mals de que sempre va acompanyat de domini absolut , segons per experiéncia havian pogud conèxer ; però sobre no donarnos llòc lo reduit d'aquest periòdic , no teníam qu'anar tant lluní per demostrar la veritat de las nostras espresions.

La Lley 5. titol 15. partida 2. proibex á los Reis partir , dividir ó alienar los bens de la Corona , y se los ho fa jurar , y ademes la Nació ha de jurar també no permetrerlos fer lo contrari. La Lley 6. titol 11. llibre 2. d'el oidenament manda que los Reis no pugan rezoldrer en cozas arduas , y los obbliga a juntar las Corts ; entenent per cozas arduas el posar tributs y contribucions , el establhir Lleys nôvas , el correjir ó anul·lar las ja restablhidas , y altrás cozas semblants.

Per ultim , los qui pensen que la nôstra Constitució es contraria á los Reis , sápigam qu'ella assegura la Corona demunt el seu cap , y los aliansa perpetuament demunt el seu Tròno.

La Lley 10. titol 1. partida 2. diu que si el Rey úsa mal d'el seu poder , li puga dir la gent Tirano , y llevarli la potestad ; y la Constitució anul·lant aquesta Lley en l'article 168 declára la persona del Rey sagrada y inviolable , y fòra de tota responsabilidad.

Los qui s'escandalizan d'oir que desde 'l Tróno majestuós y ric, fins á la póbre y humil barraca d'el pastór, totóm ha d'estar sujécte á la Lley: que la Soberanía residex en la Nació: y qu' aquesta no 's patrimoní ni de los Monarcas, ni de persona, ni de familia alguna, fassen reflexió sobre la dignidad d'el home, llejescan las Lleys fundamentals de la nôstra Monarquía desde 'l seu origen, y si 'ncare no se convensan, cregan que nesquerman per ser esclaus, y no per viurer bax de las Lleys dolsas y amables que la matexa Nació, libre, independent y soberana ha renovad ab la nôstra Constitució.

Lamo'n Pere-Antoni N.... de Petra al Pastór d' Ayamans.

Pastór, jo no m'atur, demá havém de fer el Bal-le, Rejjidors y Sindic, y vuy arribar antes de fosca porque tenc dos fills y no vuy que prenguen cartas en h' aquests canamunts y canavalls. La gent jove no te judici y los balitres li arman un perañi, y ley duan sense que sen teme fins qu' está devall el gambaner. ¡Traidors còm tíran la pedra y amagan la ma, y may sen duan las tornas! ¡Còm se pòzan arrufads derrera la paret: còm acabusan el ca, y si muerge, el ca malaíd te tota la culpa! ¡Com mes los valdría pozar el cap devall el llit que pozarse 'n cozas de govèrn!

L'home no deu cercar al empleó, sino qu' el empleó deu cercar al home. En fin, jo los faré un sermonet porque maldement sapigan cèrt pèrda'l vot, el donen á los qui troberán milloirs per mirar per la Vila, no per mirari per pô de pozar el pèu dins colca basiôt, sino per enar alerta á que no se fase còlca coza en perjuici de la matexa.

Entre vozaltres parex que la mar va plana, vozaltres feriu en mix d' el blau, axi no vendrán á pendervos sumarias, y buidavos el serró. Ja heureu sentid rumiar aquest rebumbôri qu' hey ha per algunas Vilas; ¡melenads, que sian tant beneits! ¡No veuen que d' exó no 'n treurán res de ho? Jo 'n fas el carrec que bastan dos ó tres dolents per dur atrevés tot un pòbble; ¡pero hey heurá gent tant de quatre sólas qui los conega y los escolt? ¡Que perventura 's tant mal de conexer el qui fa ó es cauza de que se fan malas accions publicament?

La Constitució y la Religió no volen renóus ni partids, sino la quietud, l'unió, y el respècte á las Autoridades. Y si los qui comandan fan de las sevas, hey ha per acudir cuantre ells á un Gefe Politic, á una Audiencia, á.... ¡y que mi se jo?... no fal-

tará qui los poserà 'l seny en el cap, y qui los ferá anar per el camí. Pero may surt á lloc volé las cozas per fôrza y á las malas. Jo sent molt que hey haje algunas Vilas qui quedaran destruidas; pero sentiría mes que las otras no bedasen los uis y qu' haguesen de pozar la sua barba á remuyar. Si no 'y ha altre remey paciència: los qui abuzarán de la bondad de la Patria, ells mateixos s' ho heuran cercad: de las herbas mallas fan atacs d' escopeta; y la Patria no sempre será ni pôd ser dolsa, pacífica y indulgent en los qui no donen orea á avizos y amonestacions. Un bôn Pare en sofrex moltras, aviza y emonesta perque no deziija sino 'l be de los seus fills, y may la sua perdició; però si 'n té algun tan tudôsa que res d' exô li fa mella, li alsa la cortinêxxa y li dóna llendêre per el cap devall de l' esquena; y si 'ncare no li trêu punta, el trêu defôre y el dezeréta.

Are també los qui no 's déxen de fer trucs y baldufas, ni vollen servir may colleret á las disposicions de la Patria, cercan lo que no tenen, y côm tendrán el còp en el cap cercarán la servellera, y en b' un jo no mo pensáva romandrán mes tozos qu' aquell escolá qui encenia pôrros per candelas. A fôra Mallorca ja ni ha alguns qui los han donad algo. Deu nos guard el nostro redôl. Nozaltres menjém y baguém y no mos posém en llibres de cavallería: fesém lo que la Constitució mos enseña y anirém be, ferém enar punt en boca á los qui la desjêctan: doném el vôt sensa pasió ni interes, y si veim que ni ha qui empenen y compren vôts, fescemó present; perque Deu mos guard de tal gent en el govêrn, pero ha de ser en quietud y sensa fer renôu. Sobre tot, Pastor, jo me 'n vax, á Dios, ja mos veurém un altre dia en tenir pòcas feynas.

ANÉCDOTA.

Un Ambaxadó espenol, qui va 'ná al imperi des Turcs esent Emperedó Solimán, va esé cridat á la Audiencia de aquest Senô, quant ell va entrá, y va voure que dins tota se sale no hey havia cadira per ell, y que no era per olvid sino per venidad qu' el feyen está dret, se llevá se cape, le posá en terre y si eseguê demunt, en tante frescure, côm si fos estad-môda antiga. Vá espiacá se seua ambaxade ab molt de 'sperit, de môdo que Soliman va quedá espentat. Quant va acabá, s' Emperedó va sortí, y dexá se cape, cregueren qu' era estat un olvid y ley feren pensá, ell va respôndre en gravedad, y es metex temps ab molte dulsura. Els Ambaxadós del Rey mon amo, no sen duan ses cadiras ab ells.

<i>Préus correns de.</i>	<i>Palma.</i>	<i>Inca.</i>	<i>Sineu.</i>
	li. s. so. s. d. s.	li. s. so. s. d. s.	li. s. so. s. d. s.
Xexa, la barcella.	19	17 6	17
Blat gros.	17	16 6	16
Blat manut.	16	15 6	15 4
Blat forastér.	17		
Blat de la pedra.	14		
Ordi.	7 6	7	6 4
Sivada.	5	4 2	3 10
Favas grosas, l'almut.	2 3	2 3	1 10
Favas petites.	2	1 11	1 8
Favas forasteras.			
Favons.	2 2		
Mongetas blancas.	4 6	4 6	4 4
Mongetas negras.	4	4	3
Siurons.	4 2	4	4
Fazols.	3 8	3 2	3 4
Guixas.	2 2	2	1 8
Muellas, la quartera.	2 15	2 10	
Besó, lo quintá.	10 10		
Garrovas.	15	16	
Formajje.	11	14	13
Llana.	14 10	16	13 10
Lli.			
Lli forastér.	55	60	
Cañon.	16	16	15
Paya.	8		
Sucre blanc, la lliura.	4 4	5 4	
Sucre terciat.	3 6	4	4
Arrós.	1 4	1 6	1 4
Safrá del país, l'ansa.	18		
Oli vell, cortá.	1 5		1 5
Oli novell.	1 2	1 1	1 2 6
Aigordent anisada, el cortí.	4	4	
Olvas, l'almut.	2	1 8	1 8
Tosinos de past, la arrova.	3	2 8	2 10
Tosinos d'aglá.	2 10		
Moltó, la lliura.	8 6	8	7
Beu.	7		
Carn comuna.	6	5	4 6

IMPRESA DE FELIP GUASP.